

# Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/188653,Ryszard-Sodel-Poczatek-likwidacji-getta-warszawskiego.html>  
21.05.2024, 23:14

## Ryszard Sodel: Początek likwidacji getta warszawskiego

**22 lipca 1942 r. Niemcy przystąpili do likwidacji getta warszawskiego. W ciągu dwóch miesięcy (do 21 września 1942 r.) do obozu zagłady w Treblince wywieziono ok. 254 tys. Żydów, ok. 11 tys. zostało skierowanych do obozów pracy, a ok. 6 tys. rozstrzelano na miejscu. W getcie legalnie pozostało ok. 35 tys. ludzi, kolejne 25 tys. ukrywało się na jego terenie.**



Grupa Żydów stojąca na ulicy. Po bokach grupy funkcjonariusze policji żydowskiej. Na pierwszym planie siedząca na fotelu starsza kobieta i funkcjonariusz policji niemieckiej (fot. z zasobu IPN)

Według danych Judenratu (Rady Żydowskiej) w październiku 1939 r. w Warszawie przebywało ok. 360 tys. Żydów.

Od listopada 1939 r. liczba ta zaczęła wzrastać wskutek napływu ludności żydowskiej z terenów włączonych do III Rzeszy, deportowanych na teren Generalnego Gubernatorstwa na skutek zarządzenia Heinricha Himmlera z 30 października 1939 r. Do Warszawy wracali również ci mieszkańcy (w tym Żydzi), którzy wyjechali z niej tuż po wybuchu wojny.

Przeludnienie, złe warunki sanitarne, niedożywienie, brak lekarstw, szalejące choroby miały wpływ na wysoką śmiertelność wśród mieszkańców getta warszawskiego. Ponadto od stycznia do marca 1941 r. skierowano do niego ok. 50 tys. Żydów z zachodniej części dystryktu warszawskiego, co jeszcze pogorszyło tragiczną sytuację epidemiczną w getcie. W tym okresie liczba jego mieszkańców wyniosła ok. 460 tys.

## „Wielka Akcja”

21 lipca 1942 r., na dzień przed akcją rozpoczynającą likwidację getta warszawskiego, Niemcy zatrzymali 60 zakładników, w tym m.in. członków Judenratu, którzy mieli gwarantować wykonanie przez ludność żydowską zarządzeń władz okupacyjnych. W przypadku niewykonania tych zarządzeń lub oporu zakładnicy mieli zostać rozstrzelani.

W akcję likwidacyjną getta warszawskiego zaangażowane były dwie grupy. Pierwszą z nich kierował szef sztabu akcji „Reinhardt” *SS-Sturmbannführer* Hermann Hoefle (inna pisownia nazwiska Hëfle), przybyły z Lublina do Warszawy wraz z grupą gestapowców i członków oddziałów wartowniczych złożonych z Litwinów, Łotyszy i Ukraińców (rekrutujących się z byłych jeńców sowieckich). Druga grupa złożona była z członków warszawskiego Gestapo.

22 lipca 1942 r. w getcie pojawiło się obwieszczenie, że wszyscy Żydzi mieszkający w Warszawie zostaną wysłani na wschód zgodnie z zarządzeniem władz niemieckich. Z wywózki wyłączeni zostali: osoby pracujące dla niemieckiej administracji cywilnej, wojskowej i przedsiębiorstw, zatrudnione przez *Judenrat*, personel żydowskich szpitali, funkcjonariusze Żydowskiej Służby Porządkowej i członkowie ich rodzin. W obwieszczeniu pojawiła się informacja, iż wysiedleni mogą zabrać ze sobą prowiant na trzy dni, a dodatkowo 15 kg bagażu oraz pieniądze i kosztowności (o ile takie posiadali). Pierwszego dnia tzw. „Wielkiej Akcji” („*Grossaktion Warschau*”) wywieziono z Warszawy ok. 6250 osób.

## Bezradność i opór

Następnego dnia, 23 lipca 1942 r., Adam Czerniaków, przewodniczący Judenratu, nie zgodził się na podpisanie rozporządzenia, określającego limit dzienny osób, które miały być przyprowadzone na *Umschlagplatz*, w tym również dzieci. Tego samego dnia wieczorem Adam Czerniaków popełnił samobójstwo, zażywając truciznę.

W czasie akcji likwidacyjnej getta warszawskiego złą sławą okryła się Żydowska Służba Porządkowa, która gorliwie uczestniczyła w akcji wysiedlania Żydów.

► [Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)